

De meesten stoppen netjes voor rood

Pete Jordan in de Spuistraat, waar hij het tochtje van zijn huis naar zijn werk - twintig seconden - altijd per fiets aflegde.

Amsterdam is de fietshoofdstad van de wereld en een Amerikaan schreef er een boek over. 'De onderdoorgang van het Rijksmuseum is het mooiste fietspad ter wereld.'

MARC KRUYSWIJK

Op de Martelaarsgracht gaat het een taxichauffeur te langzaam. Driftig drukt hij op zijn claxon, twee keer achter elkaar. De drie fietsers die hij voor zich heeft, trekken zich er niets van aan. Sterker: één van de fietsers, degene die misschien wel het meest in de weg rijdt, draait zich langzaam om en kijkt naar achteren. Hij zégt het niet, maar hij straalt het onmiskenbaar uit: had je wat?

Voor alle duidelijkheid: deze fietser is níet Pete Jordan. Van dergelijk gedrag is hij zeker niet te beschuldigen. De Amerikaan (46) fietst keurig. Voor een Amsterdammer dan.

Dat blijkt ook als het gezelschap even later op de ochtend de Leidsestraat nadert. Her en der wordt het fietsverbod genegeerd. Maar Jordan knijpt de remmen in en wandelt naast zijn fiets de toch een beetje rare voetgangers/tramstraat in. Ah! Laat hij zich kennen? Is hij dan tóch gewoon een Amerikaan op een fiets? Jordan lacht. En hij is het niet eens met de te snelle gevolgtrekking. "Natuurlijk fietsen veel Amsterdammers door de Leidsestraat. Maar kijk eens

hoeveel er wél afstappen. De Amsterdammer koestert zijn rebelse imago op de fiets, maar bij elk willekeurig stoplicht wachten er veel meer op groen dan dat ze door rood rijden."

Jordan kan het weten. De journalist, tevens fietsgids, woont sinds 2002 in Amsterdam en bestudeert sindsdien praktisch dagelijks het gedrag van de fietsende stadgenoot. En studeren moet je letterlijk nemen. Filosoferend over de fietspaden trappen is aan hem ook besteed, maar liever nog gaat hij staan op een kruispunt en telt hij zich een ongeluk.

Dat levert opvallende amateurstatistieken op. Zo blijken er op de Weteringschans ter hoogte van de Museumbrug op een bepaald moment in twintig minuten tijd liefst 427 fietsers langs te zijn gekomen.

Dat willen weten, klinkt al obsessief, maar als Jordan de teller in hem alle ruimte geeft en helemaal losgaat, weet hij bijvoorbeeld ook te melden dat het vooral vrouwen zijn die telefoneren en fietsen combineren (57 procent) en dat het ook in hoofdzaak vrouwen zijn die rondrijden op een fiets die is versierd met bloemen (91 procent).

Ook de mannelijke fietser heeft zo zijn mores, meldt Jordan. Van de rokende fietsers is 69 procent man. En wanneer een fietser rijdt met een gebroken arm, is dat in 86 procent van de gevallen een fietser en geen fietsster. Die gebroken arm is overigens verdacht vaak de linker. Herkenbaar is wellicht nog te vermelden dat van de 500 fietsers die de Amerikaan noteerde terwijl ze reden met twee fietsen, 435 man bleken te zijn. Afijn.

Alleen inzoomen op de statistieken die Jordan de afgelopen jaren verzamelde, doet hem echter tekort. De Amerikaan deed namelijk ook serieus historisch onderzoek

naar de geschiedenis van de fiets in de stad. Zijn bevindingen zijn het onderwerp van het schitterende boek *De fietsrepubliek*, dat donderdag verscheen. Het is een boek dat thematisch en chronologisch het Amsterdamse fietsverleden in kaart brengt, maar tegelijk ook het persoonlijke verhaal is van een Amerikaan die alle staten van zijn eigen land doorkruiste op zoek naar de ideale stad. Uiteindelijk vond hij zijn paradijs in Amsterdam.

Waar af te spreken met zo'n iemand? Een fietstocht met Jordan kan eigenlijk niet op een andere plek beginnen dan bij Amsterdam CS. "Wat dacht je van de fietsflat voor het station? Als ik even de tijd heb, ga ik daar naar boven en op het hoogste puntje eet ik dan mijn boterhammen. Uitkijkend over de stad, omringd door fietsen."

Het is vanaf het station ook dat Jordan liep toen hij ruim elf jaar geleden voor het eerst in aanraking kwam met de Amsterdamse fietser. Op de Spuistraat haastte hij zich, vers uit een vertraagd vliegtuig, met zijn koffer naar de letterenfaculteit. Het was aan het begin van de straat dat hij voor het eerst van zijn sokken werd gereden. Enkele seconden later was het voor de tweede keer raak en binnen de minuut botste er voor de derde keer een fietser tegen hem aan.

Inmiddels beheerst hij het Nederlands goed genoeg om te weten dat hij destijds voor huffer werd uitgemaakt omdat hij, toeristen zo eigen, midden op het fietspad liep.

Als we stilstaan voor zijn eerste woning, in de Spuistraat, vertelt Jordan hoe hij in 2002 's morgens altijd een fractie van een seconde twijfelde: loop ik naar de universiteit of pak ik de fiets? "Los- en weer vastmaken kostte me langer dan de wandelingen van honderd meter. Maar toch stapte ik elke keer op de fiets - voor een tochtje van hooguit twintig seconden."

Het tekent liefde van de Amerikaan voor het Amsterdamse vervoermiddel bij uitstek. Een dag niet gefietst is een dag niet geleefd. De fiets is zelfs de reden dat Jordan en zijn vrouw (inmiddels fietsenmaker in Noord) voor Amsterdam kozen. Ze twijfelden even over Kopenhagen - omdat ook in de Deense hoofdstad de fiets het belangrijkste transportmiddel is.

Volgende stop is het Spui. Niet dat het daar nu zwart ziet van de fietsers, maar wel omdat de fiets hier, vanuit historisch perspectief, een belangrijke slag heeft geslagen in de strijd met die enige andere concurrent: de auto. De eerste decennia na de oorlog ging het met de fiets namelijk helemaal niet zo goed, zegt Jordan. "Mensen konden zich hoe langer hoe meer een auto veroorloven. Gevolg was dat de fiets het onderspit leek te delven."

Hoogtepunt was 3 oktober 1960 toen de Leidsestraat verboden werd voor fietsers. Burgemeester Gijs van Hall beweerde dat binnen twintig jaar niemand meer zo dwaas zou zijn om een fiets te berijden, zegt Jordan. "Alles wees erop dat de fiets aan het uitsterven was."

Maar hier op het Spui vond het begin van een mentaliteitsomslag plaats, beschrijft Jordan, gezeten in Café Luxembourg, met uitzicht op Het Lieverdje. "Op 28 juli 1965 zagen hier de eerste witte fietsen het licht. Hoewel het plan nooit echt werkelijkheid zou worden, zette het de fiets wel op de kaart. Langzaam maar zeker veranderde er iets in de hoofden van de Amsterdammers. Het kostte weliswaar bloed, zweet en tranen tijdens de fietsguerrilla en nationale profietspleidooien, maar het lukte. In de tweede helft van de jaren zeventig is het uiteindelijk de gemeente geweest die de fiets de ruimte heeft gegeven en het fietsgebruik is gaan stimuleren. Men zag in dat dat simpelweg wel moest omdat de stad dichtslibde met al die auto's."

Vervolgens werd Amsterdam weer

wat het eigenlijk al tijden geweest was: een fietsstad. Jordan slaagt erin in zijn boek duidelijk te maken dat afgezien van de jaren zestig en zeventig de emoties rond fietsen in de hoofdstad van alle tijden zijn. Wie leest over de fietsparkeerproblemen in 1932, hoeft weinig moeite te doen om parallellen te zien met de tegenwoordige tijd. En ook het rebelse karakter van de Amsterdamse fietser blijkt van alle tijden.

Inmiddels is Jordan aangekomen bij wat hij het mooiste fietspad van de wereld noemt: de onderdoorgang van het Rijksmuseum. Nu staan er hekken waarachter bouwvakkers druk aan het werk zijn. Jordan kan bijna niet wachten tot het half mei is en hij er naar alle waarschijnlijkheid weer doorheen kan fietsen. Het is naar deze plek waar hij Amerikaanse vrienden naar toe neemt als hij ze wil laten zien hoe mooi zijn nieuwe thuisstad is.

Het Rijks én het Hugo de Grootplein. "Een rotonde waar de fietser aan alle kanten voorrang krijgt! Beter wordt het niet. Het is voor mij reden geweest hiernaartoe te komen. In de VS zijn fietsers tweederangs weggebruikers. Als er al fietspaden worden aangelegd, is het ruimte die op geen enkele manier ergens anders voor zou kunnen worden gebruikt. Hier is de fietser eersterangs, de koning van de weg."

**Pete Jordan, De fietsrepubliek,
Uitg. Podium, €22,50**

Grimburgwal

'Zoiets had ik in 2002 nog nooit gezien: je eigen fiets terugkopen bij een junk. Een bizarre plaats, de fietsenbrug.'

Spuistraat

'Op mijn eerste dag in Amsterdam werd ik hier, toen ik op het fietspad liep, aangereden door een

aantrekkelijk meisje in een kort rokje. Ze noemde me een huffer.'

Hugo de Grootplein

'Een rotonde waar de fietser aan alle kanten voorrang krijgt! Beter wordt het niet.'